

TÜRKÇE ÖĞRETMENİ ADAYLARININ EKRANDAN OKUMAYA YÖNELİK METAFORİK ALGILARI¹

METAFORIC PERSPECTIVES FROM TURKISH TEACHER CANDIDATES FOR READING FROM SCREEN

Nahide İrem AZIZOĞLU²

Alpaslan OKUR³

Başvuru Tarihi: 12.10.2018 Kabul Edilme Tarihi: 06.12.2018 DOI: 10.21764/maeuefd.334140	
<p>Özet: Teknolojik gelişmelerle birlikte bilgiye ulaşmanın pek çok farklı yolu ortaya çıkmıştır. Bunlardan biri de ekrandan okuma yaparak bilgi edinmektir. Günümüzde bireyler ekrandan okuma ile sıkça karşılaşmakta ve ekrandan okuma yapmaktadır. Eğitim sürecini yönlendiren öğretmenlerdir. Öğretmenler öğrencilerin bilgiye ve en önemlisi de doğru bilgiye ulaşmalarında rehberlik edecektir. Bu nedenle öğretmenlerin farklı kaynaklardan bilgiye ulaşabilmeleri önemlidir. Bu araştırmada geleceğin öğretmenleri olan Türkçe öğretmen adaylarının ekrandan okuma kavramına ilişkin algılarının belirlenmesi amaçlanmıştır. Öğretmen adaylarının ekrandan okumaya yönelik algılarının belirlenmesi onların farklı kaynaklardan bilgiye ulaşma konusundaki düşüncelerini ortaya çıkarmaya yardımcı olacaktır. Bu nedenle öğretmen adaylarından ekrandan okumaya ilişkin metaforlar oluşturmaları ve basılı kitaptan ya da ekrandan okumayı tercih etme nedenlerini açıklamaları istenmiştir. Araştırma sonucunda öğretmen adayları gökyüzü, medya araçları, kitap, zaman, ekrandan okumayı faydalı olarak görme, ekrandan okumayı zor olarak görme, ekrandan okumayı değersiz görme ve sağlık kategorileri altında metaforlar oluşturmuşlardır. Dört kişi ekrandan okumayı tercih ederken diğer öğretmen adayları basılı kitaptan okumayı tercih etmiştir.</p>	<p>Abstract: Technological developments have led to many different ways of access to information. One of them is to obtain information by screen reading. Nowadays, individuals are often confronted with reading on screen. They are the teachers who manage the educational process. Teachers will guide students in the knowledge and most importantly in reaching the right information. Hence, it is important that teachers can get access to information from different sources. In this research, it was aimed to determine the perceptions of Turkish teacher candidates, the future teachers, on the concept of reading from screen. Determining teacher candidates' perceptions of reading from screen will help them elucidate their thoughts on access to information from different sources. For this reason, the teacher candidates were asked to create metaphors for reading on screen and explain why they prefer to read on paper or on screen. As a result of the research, the prospective teachers have set out metaphors under the categories such as health, sky, media tools, books, time, considering reading on screen as useful, finding reading on screen difficult. Four people have preferred to read on screen while the other teacher candidates have preferred reading from a printed book.</p>
<p>Anahtar Sözcükler: Ekran okuma, ekrandan okuma, ekrandan okumaya yönelik algı, metafor.</p>	<p>Keywords: Screen reading, reading from screen, screen reading perception, metaphor.</p>

¹ Bu makale 20-23 Nisan 2017 tarihinde düzenlenen 3. Uluslararası Dil Eğitimi ve Öğretimi Sempozyumu'nda sunulan "Türkçe Öğretmeni Adaylarının Ekrandan Okumaya Yönelik Metaforik Algıları" isimli bildirinin genişletilmiş halidir.

² Arş.Gör., Sakarya Üniversitesi, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü, azizoglu@sakarya.edu.tr, ORCID ID: 0000-0003-2738-9856

³ Doç.Dr., Sakarya Üniversitesi, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü, aokur@sakarya.edu.tr, ORCID ID: 0000-0002-2868-063X

Giriş

Günümüzde teknolojik gelişmelerle beraber bilgiye erişim olanağının artması farklı okuma ve okuryazarlık türlerini de ortaya çıkarmıştır. Bilgisayarın kullanımının artması ise ekran kavramının ve ekran üzerinden yapılan okumaların hayatımıza girmesine neden olmuştur. Çağdaş kültür evrensel ve çabuk iletişim kapasitesinden dolayı büyük ölçüde görsellere bağlıdır. Büyük oranda kitaba ve bilgiye ulaşılmasının kolaylığından dolayı öğrenme ve öğretme süreçlerinde görseller baskın olmaya başlamıştır (Bamford, 2003).

Gelişen teknoloji ile bireyler farklı kaynaklardan pek çok bilgiye maruz kalmaktadır. Bilginin yoğunluğu bireylerin bilgileri anlamlandırmasını zorlaştırmaktadır. Bu nedenle bireylerin kitaplardaki bilgiler kadar farklı kaynaklardaki bilgilerde de okuma anlama becerilerini kullanabilmeleri önemlidir (MEB, 2012). Bilgisayar ve bilgi edinme teknolojilerindeki gelişmeler bireylerin ekrandan okuyabileceği materyallerin artmasına katkıda bulunmuştur (Sun, Shieh & Huang, 2013).

Ekran okuma görsellerin yorumlanmasını, resimlerin sosyal etkisinin incelenmesini, görsellerdeki amacın incelenmesini, düşüncelerini görselleştirmeyi, görsellerle iletişim kurmayı ve görselleri okuyup yorumlamayı da içeren bir bütündür. Disiplinler arası olan ekran okuma kavramı görsellerin incelenip değerlendirilmesi temeline dayanmaktadır. (Bamford, 2003: 1). Bu nedenle ekranda okuma kavramı ile farklıdır. Schoeller (2005) ekrandan okumayı, bilgisayarın araç olarak kullanıldığı bir ortam, bilgisayar ekranından okuma olarak tanımlamıştır. Ekrandan okuma ekran okumadan farklı olarak bilgisayar ekranı benzeri bir ekran ile görüntülenen metinlerin okunması olarak açıklanabilir (Susar Kırmızı, 2017: 288).

Ekrandan okuma sürecinin basılı materyalden okumaya göre bazı yönlerden farklılıkları bulunmaktadır. Bu farklılıkları teknik, sunum ve etkileşim boyutlarında incelenebilir (Lemken, 1999). Teknik yön dokunma duyusunun farklılığı ile ilgilidir. Okuma yapan birey basılı materyalden okuma sırasında materyale dokunabilir ancak ekrandan okumada dokunma duyusu daha az kullanılır. Sunum boyutu materyallerle ilgilidir. Basılı kaynaklar daha kalıcı ve sabittir. Ekrandan okuma belirli bir ekran üzerinden yapılır ve kalıcılığı daha azdır. Etkileşim boyutu ise bireyin materyalle nasıl etkileşim kurduğu ile ilişkilidir. Birey basılı materyalde dokunma duyusunu kullanır, işaretleme yapabilir ve materyale notlar alabilir. Ekrandan okumada ise ekranın, kılavyenin ya da farenin hareketleri ön plandadır.

Ekrandan okuma süreci görme, anlama, zihinde yapılandırılmadan oluşan bir bütündür. Ekrandan okuma süreci görme duyusu ile başlar. Bu nedenle görme duyusu ekrandan okumada çok önemlidir. Görsellerin alınıp zihinde anlamlandırılması anlama sürecini oluşturur. Anlamlandırılan bilgilerin zihinde işlenip değerlendirilmesi ise zihinde yapılandırma aşamasından gerçekleşir. Ekrandan okuma ile basılı materyalden okuma süreci farklıdır. Göz sağdan sola doğru hareketlerle okuma yapar. Ancak ekrandan okumada ekran yukarı ve aşağı doğru hareket ettirilerek okuma yapılmaktadır. Bu nedenle dikey hareket eden metni gözün yatay hareketlerle algılaması daha zorlaşmaktadır. Bu durum ekrandan okumanın temel sorunlarından biridir. Ekrandan okumada metin bütün olarak görülmediğinden bilgileri zihinde bütünleştirmek daha zordur. Ekrandan okumada göz basılı materyalden okumanın aksine geriye doğru dönüşler yani sıçramalar yapamaz. Bu nedenle ekrandan okuma yapabilmek özel bir zihinsel beceri gerektirmektedir (Güneş, 2010). Bu özellikleriyle ekrandan okumanın “sadece algılama işlemi değil, karmaşık bir zihinsel süreç” olduğu sonucu ortaya çıkmaktadır (Güneş, 2013: 187).

Ekrandan okuma ile ilgili yapılan araştırmalara bakıldığında farklı sonuçların mevcut olduğu görülmektedir. Ekrandan okuma basılı materyalden okumaya göre farklı özelliklere sahiptir. Bu nedenle ekrandan okuma kavramına yönelik olarak bazı olumsuz özellikler ortaya çıkmıştır. Ekrandan okuma fazla uzun olan metinlerde kullanışsız olabilir. Okuyucu ekrandan okumayı ciddi bir iş olarak görmeyebilir. Okuyucu basılı materyaldeki görsel farklılıklar ile dokunma duyusunu kullanabilmeyi tercih edebilir. Ekrandan okuma yapmak bilişsel açıdan daha zor ve yorucudur ve bu durum beraberinde bir bilişsel yükü getirir (Nichols, 2016: 39). Bunlarla beraber Alshaali ve Varshney (2005) bilgisayar ekranından okumanın basılı materyalden okumaya oranla yaklaşık olarak %25 daha yavaş olduğunu belirtmişlerdir. Ayrıca Belmore (1985) ekrandan okuma ile basılı materyalden okumayı karşılaştırdığı araştırmasında ekrandan okumanın daha uzun süre aldığını ve anlamayı olumsuz etkilediğini belirlemiştir. Tuncer ve Bahadır (2014) tarafından üniversite öğrencileri ile yapılan araştırmada da basılı materyalden yapılan okumanın ekrandan okumaya oranla daha kalıcı ve başarılı olduğu tespit edilmiştir. Mangen, Walgermo & Brønning (2013) onuncu sınıf öğrencileri ile yaptıkları araştırmada basılı materyalden okumanın okuduğunu anlamayı arttırdığını belirlemişlerdir. Erdem ve Özen (2014) beşinci sınıf öğrencileri ile yaptıkları araştırmada basılı materyalden okumanın özellikle metin içi anlam kurma açısından ekrandan okumaya göre daha etkili olduğunu belirlemişlerdir. Ercan ve Ateş (2015) altıncı sınıf öğrencileri ile yürüttükleri araştırmalarında öğrencilerin basılı materyalden okudukları metni daha iyi anladıkları sonucuna ulaşmışlardır.

Duran ve Alevli (2014) sekizinci sınıf öğrencileri ile yaptıkları araştırmada ise, öğrencilerin ekrandan okuduklarını anlama puanları, basılı materyalden okuduğunu anlama puanlarından istatistiksel olarak anlamlı derecede yüksek bulunmuştur. Ayrıca Nichols (2016: 34) yapılan olumsuz eleştirilere rağmen eğitimde ekran kullanımının önemli faydaları olduğundan bahseder. Etkili ekran okuma günümüzde önemli bir beceri halini almıştır. Ekrandan okumada metin, geribildirim, sözlükler gibi ek kaynaklarla desteklenerek tamamlanır. Ekrandaki bilgiler farklı kaynaklar üzerinden de kullanılabilir. Basılı materyale göre ekrandan okuma için hazırlanan materyaller daha ekonomiktir. Kolay, hızlı ve ucuza dağıtımları yapılabilir. Yazı tipi ve renk düzenlemelerinin yanında ekrana notlar alınabilir. Metinlerde anahtar kelime aramaları yapılabilir. Kullanıcının yaptığı etkinlikler ve düzenlemeler izlenebilir. Farklı kaynaklara ulaşım daha kolay sağlanabilir.

Günümüzde bireylerden en hızlı şekilde bilgiye ulaşmaları beklenmektedir. Bu durum da ekrandan okuma yapabilmeyi zorunlu hale getirmektedir. Ekrandan okuma becerisi bireylerin doğuştan getirdikleri bir yetenek değildir ve her beceri alanından olduğu gibi bir eğitimi gerektirmektedir. Öğretmenler öğrencilere ekrandan okuma konusunda eğitim verebilmeli ve onlara rehberlik edebilmelidir. Bu nedenle ilk olarak öğretmenin ekrandan okuma kavramını bilmesi ve verimli şekilde ekrandan okuma yapabilmesi önemlidir. Geleceğin öğretmeni olan öğretmen adaylarının ekrandan okuma kavramına yönelik ne düşündüklerinin belirlenmesi öğretmenlerin ekrandan okumayı bilmelerinin ve öğretebilmelerinin ilk basamağıdır. Araştırmada öğretmen adaylarının görüşlerini belirlemek amacıyla metaforlardan yararlanılmıştır. Metafor bireylerin kendi dünyalarını anlamalarına ve yapılandırmalarına yönelik zihinsel haritalar ve modellerdir (Arslan ve Bayrakçı, 2006: 103). Metafor iki benzeşmez olgu arasında ilişki kurmaya yarar (Saban, 2008: 424).

Bu araştırmanın amacı "Türkçe öğretmen adaylarının ekrandan okumaya yönelik algılarını hangi metaforlar aracılığıyla açıkladıklarını belirlemek" olarak seçilmiştir. Araştırmanın alt amaçları ise, "Türkçe öğretmen adaylarının ekrandan okumayı ya da basılı materyalden okumayı tercih etme nedenlerini belirlemek" ve "Birinci ve dördüncü sınıf Türkçe öğretmeni adaylarının ekrandan okumaya yönelik algılarını hangi metaforlar aracılığıyla açıkladıklarını belirlemek" olarak seçilmiştir.

Yöntem

Araştırmanın yöntemi fenomenoloji (olgubilim) olarak belirlenmiştir. Olgubilim deseni farkında olduğumuz ancak derinlemesine ve ayrıntılı bir anlayışa sahip olmadığımız olgulara

odaklanmaktadır. Olgular yaşadığımız dünyada olaylar, deneyimler, algılar, yönelimler, kavramlar ve durumlar gibi çeşitli biçimlerde karşımıza çıkmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2013: 78).

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu 2015-2016 öğretim yılında Sakarya Üniversitesi Türkçe öğretmenliği bölümünde öğrenim gören 59 birinci ve dördüncü sınıf öğretmen adayı oluşturmaktadır.

Çalışma grubu amaçlı örnekleme yöntemlerinden kolay ulaşılabilir durum örnekleme kullanılarak belirlenmiştir. Araştırmacı bu yöntemde yakın ve erişilmesi kolay olan bir durumu seçtiği için araştırmaya hız ve pratiklik kazandırılmış olur (Yıldırım ve Şimşek, 2013: 141).

Veri Toplama Araçları

Araştırmada veri toplama aracı öğrencilerin kullandığı metaforlardır. Metaforlar insanın doğayı ve çevreyi anlamasının, anlamsız gibi görünen nesnel gerçeklikten belirli yorumlar yoluyla anlamlar çıkarmasının, yaşantı ve deneyime anlam kazandırmanın araçları olarak bilmeye de olanak sağlar (Yıldırım ve Şimşek, 2013: 238).

Verilerin Toplanması

Araştırmada metaforlar yoluyla veri toplama aşamasında öğretmen adaylarına hazırlanan form verilmiş ve açıklamalar yapılarak öğretmen adaylarından gerekli kısımları doldurmaları istenmiştir. Formun ilk aşaması yönergeden oluşmaktadır. Bu kısımda çalışmanın amacı belirtilerek bilgilerin gizli kalacağı açıklanmıştır. İkinci bölümde demografik bilgiler kısmı yer almaktadır. Öğretmen adaylarından bu bölümde sınıflarını ve cinsiyetlerini yazmaları istenmiştir. Kişisel bilgilerini tam olarak doldurmaları gerektiği açıklanmıştır. Üçüncü bölümde ise öğretmen adaylarından "Ekrandan okuma....gibidir, çünkü...." ifadesini benzetmeler kullanarak doldurmaları istenmiştir. Son bölümde ise öğretmen adaylarından "Ekrandan okumayı basılı kitaptan okumaya tercih ederim çünkü...." ve "Basılı kitaptan okumayı ekrandan okumaya tercih ederim çünkü...." ifadelerinden kendilerine uygun olanı seçerek boşluğu doldurmaları istenmiştir.

Verilerin Analizi

Araştırmanın verileri içerik analizi kullanılarak analiz edilmiştir. İçerik analizinde temel amaç, toplanan verileri açıklayabilecek kavramlara ve ilişkilere ulaşmak ve benzer verileri belli kavramlar ve temalar bünyesinde toplayarak bunları yorumlamaktır (Yıldırım ve Şimşek, 2013: 259). Oluşturulan metaforlar incelenerek bu metaforların ortak özellikleri belirlenmiş ve metaforlar uygun kategorilerde sınıflandırılmıştır. Araştırmanın sonraki bölümünde ise öğretmen adaylarından ekrandan okumayı ya da basılı materyalden okumayı tercih etmeleri istenmiştir. Bu bölümün

sonuçlarının incelenmesinde de içerik analizi kullanılmış ve yazılan ifadeler değerlendirilerek ortak özellikleri belirlenmiş ve buna uygun sınıflamalar yapılmıştır.

Geçerlik ve Güvenirliği Sağlama Yolları

Öncelikle araştırma soruları hazırlanırken iki alan uzmanından görüşler alınmıştır. Araştırmacı uygulamaları kendisi yaparak süreci kontrol etmiştir. Bunun yanında metaforlar kullanılarak veri toplanması aşamasında formun toplanması sırasında araştırmacı yanıtları kontrol ederek anlaşılmayan kısımları katılımcılara sormuştur. Böylece katılımcı teyidi sağlanmıştır.

Araştırma sırasında kategoriler oluşturulurken iki alan uzmanından da görüşler alınmıştır. Görüş ayrılıklarının bulunduğu kategoriler üzerinde tartışmalar yürütülerek son hal verilmiştir.

Bulgular

Öğretmen Adaylarının Ekrandan Okuma Kavramına İlişkin Oluşturdukları Metaforlar

Toplanan verilerin incelenmesi sonucunda gökyüzü, medya araçları, kitap, zaman, ekrandan okumayı faydalı olarak görme, ekrandan okumayı zor olarak görme, ekrandan okumayı değersiz görme ve sağlık kategorileri altında gruplanan metaforlar elde edilmiştir. İnceleme sırasında herhangi bir gruba dahil edilemeyen metafor bulunmamaktadır.

Gökyüzü ile ilgili metaforlar. Öğretmen adayları gökyüzü kategorisinde toplam 6 metafor üretmişlerdir. Bu metaforların sıklığı Tablo 1'de verildiği gibidir.

Tablo 1.

Gökyüzü Kategorisinde Yer Alan Metaforlar

Metafor	Sıklık
Kayan yıldızlar	1
Gökyüzünü bulutsuz seyretmek	1
Gökyüzünü izleme	1
Gökyüzü	1
Gezegenlerde gezme	1
Aya çıkmak	1
Toplam	6

Öğretmen adaylarının bu kategoride ürettikleri metaforlar kayan yıldızlar, gökyüzünü bulutsuz seyretmek, gökyüzünü izlemek, gökyüzü, gezegenlerde gezme ve aya çıkmak şeklindedir. Oluşturulan metaforlar incelendiğinde öğretmen adaylarının ilk olarak ekranın fiziksel unsurlarına yönelik açıklamalar yaptıkları görülmektedir. Ekrandaki simge ya da yazılar dikkat çekici olarak görülmektedir.

"Ekrandan okuma kayan yıldızlar gibidir, çünkü ekrandan okurken genelde hızlı bir şekilde okuyoruz ve harfler ekran üzerinde kayıyor." (Ö1). "Ekrandan okuma gökyüzünü izlemek gibidir, çünkü gökyüzündeki en ufak farklılıklar veya parıltılar nasıl dikkatimizi çekerse ekran üzerindeki metinlerde var olan farklılıklar da öyle dikkatimizi çeker." (Ö3).

Bunun yanında iki öğretmen adayı ekrandan okumanın kendilerine daha farklı ve garip geldiğini ifade ederek bu kavramın günümüzde normal olarak algılansa da kendilerinin henüz alışamadıklarını ifade etmişlerdir. "Ekrandan okuma gezegenlerde gezmek gibidir, çünkü günümüzde normal gibi görünse de bizler açısından farklıdır." (Ö5). "Ekrandan okuma aya çıkmak gibidir, çünkü ekrandan okuma denildiğinde farklı, değişik bir durum gibi görülüyor." (Ö6).

Medya araçları ile ilgili metaforlar. Medya araçları başlığında sekiz metafor üretilmiştir.

Elde edilen metaforlar Tablo 2'de verildiği gibidir.

Tablo 2.

Medya Araçları Kategorisinde Yer Alan Metaforlar

Metafor	Sıklık
Televizyon izleme	3
Işıklı yazı	1
LCD ekrandan balık besleme	1
Temel davranış	1
Facebookta gezinme	1
İnternette gezinme	1
Toplam	8

Metaforlar incelendiğinde öğretmen adaylarının ekrandan okumayı verdiği çeşitli zararlardan dolayı televizyon izlemeye benzettikleri görülmüştür. "Ekrandan okuma televizyon izlemek gibidir, çünkü televizyon gibi saatlerimizi alabilir ve ekran ışıklandırması göz zarar verebilir." (Ö11).

Bir öğretmen adayı ekran unsurundan dolayı ekrandan okumayı ışıklı yazıya benzetmiştir. Ayrıca öğretmen adaylarından birinin "Ekrandan okuma LCD ekranda balık beslemek gibidir, çünkü çok soyut ve basittir." (Ö9) ifadesi dikkat çekicidir.

Bunun yanında bir öğretmen adayı diğerlerine göre daha olumlu bir değerlendirme yaparak ekrandan okumanın hayatımızın bir parçası olduğunu belirtmiştir. "Ekrandan okuma temel davranışlar gibidir, çünkü telefon, televizyon ve bilgisayar hayatımızın her yerindedir." (Ö10).

Kitap ile ilgili metaforlar. Altı öğretmen adayı ise ekrandan okumayı kitap ve kitapla ilgili kavramlarla ilişkilendirerek açıklamıştır. Elde edilen metaforlar Tablo 3'te verildiği gibidir.

Tablo 3.

Kitap Kategorisinde Yer Alan Metaforlar

Metafor	Sıklık
Kitap okuma	3
Karşıda yazan bir yazıyı okuma çabası	1
Kitabı uzaktan okuma	1
Başkasının tuttuğu kitabı okumaya çalışmak	1
Toplam	6

Ekrandan okuma üç defa kitaptan okumaya benzetilerek açıklanmıştır. *"Ekrandan okuma kitaptan okuma gibidir, çünkü rahattır."* (Ö18). *"Ekrandan okuma kitaptan okuma gibidir, çünkü ben de bilgisayar ya da telefonda kitap okurum."* (Ö19).

Diğer üç metaforunda ise, ekrandan okuma olumsuz ifadeler kullanılarak tanımlanmıştır. *"Ekrandan okuma başkasının tuttuğu kitabı okumaya çalışmak gibidir, çünkü ekrandaki yazılar bana kitap okumak gibi gelmiyor."* (Ö15). *"Ekrandan okuma kitabı uzaktan okuma gibidir, çünkü kısa sürede rahatsız oluruz."* (Ö17).

Bu kategoride öğretmen adaylarının öncelikle kendi yaşantılarından, ekrandan okumaya ilişkin tecrübelerinden hareketle yorumlar yaptıkları görülmektedir. Ayrıca diğer kategorilerde olduğu gibi kimi öğretmen adayları ekrandan okumada ekranın özelliklerine ilişkin açıklamalar yapmıştır.

Zaman ile ilgili metaforlar. Beş öğretmen adayı ekrandan okumayı zaman kavramı ile ilişkilendirmiş ve özellikle boş bir iş olarak nitelendirmiştir. Bu kategoride elde edilen metaforlar Tablo 4'te verildiği gibidir.

Tablo 4.

Zaman Kategorisinde Yer Alan Metaforlar

Metafor	Sıklık
Boş bir şey	3
Boş bir uğraş	1
Zaman kaybı	1
Toplam	5

Ortaya çıkan metaforlar incelendiğinde bu kategorideki öğretmen adaylarının tamamı tecrübelerinden hareketle ekrandan okurken anlama zorluğu yaşadıkları bu nedenle de ekrandan okumayı adeta boş bir iş olarak gördükleri belirlenmiştir. *"Ekrandan okuma boş bir şey gibidir, çünkü ekrandan okuma yapınca okuduklarımı pek anlamam."* (Ö23). Bir öğretmen adayı ise, ekrandan okumayı zaman kaybı olarak görmektedir. *"Ekrandan okuma zaman kaybı gibidir, çünkü ekranda odaklanma az oluyor okuduğumu anlayamıyorum."* (Ö21).

Ekrandan okumayı faydalı olarak görme ile ilgili metaforlar. Üç öğretmen adayı ekrandan okuma hakkında olumlu yorumlar yaparak ekrandan okumayı faydalı bulduklarını belirtmiştir. Bu kategoride elde edilen metaforlar Tablo 5'te verildiği gibidir.

Tablo 5.

Faydalı Olarak Görme Kategorisinde Yer Alan Metaforlar

Metafor	Sıklık
Rahatlık	1
Bir bahçede yapılan yürüyüş	1
Gözlüklü arkadaşımın gözlük takması	1
Toplam	3

Üç öğretmen adayı genellikle olumsuz olarak değerlendirilen ekrandan okuma kavramını faydalı bir uğraş olarak görmektedir. "Ekrandan okuma rahatlık gibidir, çünkü kitap sayfaları gibi değişmez değildir kontrol sizdedir." (Ö26). "Ekrandan okuma bir bahçede yapılan yürüyüş gibidir, çünkü bahçede yürüyüş yaparken aynı anda pek çok şeyi görebiliriz. Ekrandan okuma da aynıdır." (Ö27). "Ekrandan okuma gözlüklü arkadaşımın gözlük takması gibidir, çünkü her şeyin farkına varırız." (Ö28).

Bu kategoride görüşlerine yer verilen öğretmen adayları açıklamalarını ekran kavramı üzerinden yapmışlardır. Öğretmen adayları ekranın kontrolünün okuyucuda olmasından ve ekranda aynı anda pek çok şeyi görmenin mümkün olmasından dolayı ekrandan okumayı faydalı görmektedirler.

Ekrandan okumayı zor olarak görme ile ilgili metaforlar. Dört öğretmen adayı ise ekrandan okumayı zor bir eylem olarak tanımlamaktadır. Bu kategoride elde edilen metaforlar Tablo 6'da verildiği gibidir.

Tablo 6.

Zor Olarak Görme Kategorisinde Yer Alan Metaforlar

Metafor	Sıklık
Zorlu bir süreç	1
Küçük karıncaları izlemek	1
Dağ	1
Kolayı varken zora kaçmak	1
Toplam	4

Öğretmen adaylarından üçü ekrandan okumayı yazıları takip etmenin zorluğundan dolayı zor bir süreç, küçük karıncaları izlemek ve dağ olarak betimlemişlerdir. "Ekrandan okuma küçük karıncaları izlemek gibidir, çünkü o karınca şekline benzeyen yazıları takip etmek biraz zordur." (Ö30). "Ekrandan okuma dağ gibidir, çünkü ekrandaki bilgiler okumaya çalıştığımda çok uzun, bitmek bilmeyecekmiş gibi gelir." (Ö31).

Öğretmen adaylarından üçü ekran kavramının olumsuz yönleri ile ilgili değerlendirmeler yaparken biri kitaptan okumanın daha zevkli olmasından dolayı zora kaçmanın gereksiz olduğunu

belirtmiştir. *"Ekrandan okuma kolayı varken zora kaçmak gibidir, çünkü kitaptan aldığımız hazı ekrandan okuma ile alamayız."* (Ö32).

Ekrandan okumayı değersiz görme ile ilgili metaforlar. On iki öğretmen adayı ekrandan okumayı değersiz bir işlem olarak görmektedir. Bu kategoride elde edilen metaforlar Tablo 7'de verildiği gibidir.

Tablo 7.

Değersiz Görme Kategorisinde Yer Alan Metaforlar

Metafor	Sıklık
Kişinin kendisi yerine resmine bakmak	1
Hissedilemeyen bilgi	1
Yapaylık	1
Sevmediğim bir dersi dinlemek	1
Meyveyi dalında izlemek, yememek	1
Tatsız yemek	1
Esaret	1
Zevk alamamak	1
Tutuklu olmak	1
Zevk almadan oynanan oyun	1
Oyun oynamak	1
Suni, oyun oynamak	1
Toplam	12

Öğretmen adayları bu kategoride ekrandan okumayı yapay, tatsız, zevksiz, esaret gibi olumsuz kavramlara benzeterek tanımlamışlardır. *"Ekrandan okuma yapaylık gibidir, çünkü okuduğunu tam olarak anlamazsın."* (Ö35). *"Ekrandan okuma kişinin kendisi yerine resmine bakmak gibidir, çünkü gerçek değildir."* (Ö33). *"Ekrandan okuma meyveyi dalında izlemek, yememek gibidir, çünkü kişi kitabın lezzetini hissetmeden alamaz."* (Ö37).

İki öğretmen adayı ise ekrandan okumayı kitaptan okuma kadar serbest bulmadıklarından dolayı esarete, tutukluluğa benzetmiştir. *"Ekrandan okuma esaret gibidir, çünkü kitabı özgürce sağa sola çevirebiliriz ama ekranda böyle bir seçeneğimiz yoktur."* (Ö39).

Bu kategoride üç öğretmen adayı ise, ekrandan okumayı oyun kavramı ile bağdaştırarak açıklamıştır. *"Ekrandan okuma oyun oynamak gibidir, çünkü neyleyim sayfasını kendi ellerimle çeviremediğim kitabı."* (Ö43).

Sağlık ile ilgili metaforlar. On öğretmen adayı ise, ekrandan okuma kavramının sağlık ile ilgili yönüne ilişkin görüş belirtmişlerdir. Bu kategoride elde edilen metaforlar Tablo 8'de verildiği gibidir.

Tablo 8.
Sağlık Kategorisinde Yer Alan Metaforlar

Metafor	Sıklık
Yolda giderken uzaktaki herhangi bir şeyi görmek	1
Bir şeyi hatırlamaya çalışmak	1
Ölüm	1
Acı çekmek	1
Sevmediğimiz bir şeyi yapmak	1
Çok yorucu bir iş	1
Eziyet	1
Hastalık	1
Gözlük kullanmayan birinin arkadaşının gözlüğünü takması	1
Etkisi çok da olmayan okuma	1
Toplam	10

Ekrandan okuma öncelikle gözleri yorma özelliği ile ön plana çıkarılmış ve benzetmelerde hastalık, ölüm, acı gibi olumsuz tanımlar kullanılmıştır. *"Ekrandan okuma ölüm gibidir, çünkü gözlerim çok yoruluyor."* (Ö47). *"Ekrandan okuma gözlük kullanmayan birinin arkadaşının gözlüğünü takması gibidir, çünkü her iki olay da göze acı veriyor."* (Ö53).

Ayrıca ekrandan okuma hatırlamayı olumsuz etkileme nedeniyle de bir şeyi hatırlamaya çalışmak, yolda giderken uzaktaki herhangi bir şeyi görmek, etkisi çok da olmayan okuma şeklinde nitelenmiştir. *"Ekrandan okuma yolda giderken uzaktaki herhangi bir şeyi görmek gibidir, çünkü ekrandaki yazıları okurken bilincimde çok fazla kalmadıklarını fark ediyorum."* (Ö45).

Öğretmen Adaylarının Basılı Kitabı Ekrandan Okumaya Tercih Etme Nedenleri

Araştırmanın ikinci aşamasında öğretmen adaylarının büyük çoğunluğu basılı kitaptan okumayı tercih ettiklerini belirtmişlerdir. Öğretmen adaylarının basılı kitaptan okumayı tercih etme nedenleri dokunarak okuyabilme, samimiyet, daha zevkli olması, sağlık ve hatırlama kolaylığı kategorileri altında sınıflandırılmıştır.

Basılı kaynaktan dokunarak okuyabilme. Öğretmen adayları bu kısımdaki açıklamalarını oluştururlarken ilk olarak kitaba dokunabilmenin gerekliliği üzerinde durmuşlardır. On öğretmen adayı kitaptan okumayı tercih etmelerinin sebebini öncelikle kitap kokusunu sevmelerine dayandırmıştır. *"Basılı kitaptan okumayı ekrandan okumaya tercih ederim çünkü kitap kokusu"*

olmadan kitap okunmaz." (Ö38). *"Basılı kitaptan okumayı ekrandan okumaya tercih ederim çünkü kitap okuduğumu anlamam için kokusunu duymalıyım, dokunmalıyım."* (Ö37).

Bu konuda Ö55'in ifadesi katılımcılar arasında bu bakış açısına sahip olanların düşündüklerini özetlemesi açısından dikkat çekicidir : *"Kitabın sayfalarındaki sıcaklığı, sayfaları çevirirken çıkan hisırtı seslerini, sayfaların tozlanmış kokuları beni bu tarz okumaya teşvik etmekte ve okumayı sevdirmektedir."*

Öğretmen adayları okuma sırasında kitaba dokunma, kitap kokusu alma, kitap üzerine not alma kolaylığı sebeplerinden dolayı daha somut olan basılı kaynaktan okumayı tercih ettiklerini açıklamışlardır.

Basılı kaynaktan okumanın daha samimi görülmesi. Bu kategoride ise, öğretmen adayları kitaptan okumayı daha samimi bulduklarından bahsetmişlerdir. On iki öğretmen adayı ekran yerine basılı kaynaktan okumayı daha samimi görmektedir. *"Basılı kitaptan okumayı ekrandan okumaya tercih ederim çünkü kitaptan okumak kitaba dokunmak, kalem ile beğendiğim yerlerin altını çizmek okuduğumdan ve kitaptan zevk almamı sağlar."* (Ö8). *"Basılı kitaptan okumayı ekrandan okumaya tercih ederim çünkü kitabın sıcaklığı ekranın soğukluğuna değişilmez."* (Ö57).

Bu konuda Ö6'nın söylemi dikkat çekicidir: *"Bizler geleneksel yaklaşımla yetişen insanlarız. Bizler materyalleri dokunmak, hissetmek ve somut halini örmek isteriz. Onunla iletişim kurmak isteriz."*

Öğretmen adayları basılı kaynaktan yapılan okumaları dokunabilme, daha rahat inceleyebilme, daha somut bir materyal olması gibi nedenlerden dolayı daha samimi bulmaktadırlar.

Basılı kaynaktan okumanın daha zevkli görülmesi. On dört öğretmen adayı ise, kitaptan okumayı daha zevkli bulmaktadır. *"Basılı kitaptan okumayı ekrandan okumaya tercih ederim çünkü kitaptan okuyunca okumanın zevki daha iyi anlaşılıyor."* (Ö59). *"Basılı kitaptan okumayı ekrandan okumaya tercih ederim çünkü kitap okumanın verdiği tat başka bir şeydir."* (Ö10). *"Basılı kitaptan okumayı ekrandan okumaya tercih ederim çünkü elimde kitabın olması, onunla haşır neşir olmamı ve zevk almamı sağlıyor."* (Ö50). *"Basılı kitaptan okumayı ekrandan okumaya tercih ederim çünkü kitapları ele alıp sayfaları çevirerek daha rahat bir şekilde okumaktan zevk alırım."* (Ö29).

Basılı kaynaktan okumanın daha sağlıklı görülmesi. Öğretmen adaylarından bazıları ise, kitaptan okumayı sağlık açısından daha ön planda tutmaktadır. On dört öğretmen adayı sağlığa zararlı gördükleri için ekrandan okumayı tercih etmemektedir. *"Basılı kitaptan okumayı ekrandan*

okumaya tercih ederim çünkü ekrandan okuma yaptığımda gözlerim daha fazla yoruluyor. Kitaptan okuma yapmak daha dinlendirici oluyor." (Ö27). "Basılı kitaptan okumayı ekrandan okumaya tercih ederim çünkü ekrandan okuma insanın gözlerini yorar ve okuma verimli bir şekilde gerçekleşmez." (Ö54).

Basılı kaynaktan okunanların daha kolay hatırlanması. Öğretmen adaylarının bir kısmı ise, hatırlama yönüyle kitaptan okumayı daha önemli görmektedir. Yedi öğretmen adayı basılı kaynaktan okuduklarını daha uzun süre hatırladıklarını açıklamıştır. *"Basılı kitaptan okumayı ekrandan okumaya tercih ederim çünkü bilincimde daha fazla kalıyor." (Ö45). "Basılı kitaptan okumayı ekrandan okumaya tercih ederim çünkü daha somut ve daha akılda kalıcı." (Ö9).*

Öğretmen Adaylarının Ekrandan Okumayı Basılı Kitaba Tercih Etme Nedenleri

Sadece dört öğretmen adayı ise, ekrandan okumayı rahatlık, daha renkli ve daha az sıkıcı olması, daha çekici olması nedenlerinden dolayı tercih ettiklerini belirtmişlerdir. *"Ekrandan okumayı basılı kitaptan okumaya tercih ederim çünkü daha rahattır." (Ö18). "Ekrandan okumayı basılı kitaptan okumaya tercih ederim çünkü kitap ayracına gerek yoktur, not almak için kaleme gerek yoktur, daha renklidir ve sıkıcı değildir." (Ö26). "Ekrandan okumayı basılı kitaptan okumaya tercih ederim çünkü ekran üzerindeki metinler hem renk hem de bilgi açısından daha dikkat çekici ve insana daha çekici gelir." (Ö3). "Ekrandan okumayı basılı kitaptan okumaya tercih ederim çünkü ekrandan ders çalışmak daha rahat, uykum gelmiyor ders çalışırken." (Ö63).*

Birinci ve Dördüncü Sınıf Türkçe Öğretmen Adaylarının Ekrandan Okuma Kavramına İlişkin Oluşturdukları Metaforlar

Birinci sınıf Türkçe öğretmen adaylarının ekrandan okuma kavramına ilişkin oluşturdukları metaforlar. Birinci sınıfta öğrenim gören öğretmen adaylarından sadece bir kişi ekrandan okumayı gökyüzü ile bağdaştırarak açıklamıştır. *"Ekrandan okuma gökyüzünü bulutsuz seyretmek gibidir, çünkü kâğıt, bir bulutun gökyüzünü anlamlı kılması gibi kitabı anlamlı kılar." (Ö2).*

Üç kişi medya araçları ile ilgili metaforlar bölümünde ekrandan okumayı televizyona, internette dolaşmaya, facebookta gezinmeye benzeterek televizyon ve internet ile ilişkili kavramlara yönelmişlerdir. *"Ekrandan okuma facebookta gezinmek gibidir, çünkü sayfalara dokunmadan ekran üzerinden yapılır. Herhangi bir aktivite gibi." (Ö12).*

Sadece birinci sınıfta öğrenim gören öğretmen adayları ekrandan okumayı kitapla kıyaslayarak açıklama yapmışlar ve ekrandan okumayı boş bir iş olarak tanımlamışlardır. *"Ekrandan okuma kitap okumak gibidir, çünkü aynı işler ikisi için de geçerlidir."* (Ö20). *"Ekrandan okuma boş bir şey gibidir, çünkü ekrandan okuma yapınca okuduklarımı pek anlamam."* (Ö24).

İki kişi ekranı daha kolay kontrol edebilme ve daha fazla bilgi görme sebeplerinden dolayı ekrandan okumayı faydalı bulmaktadır. *"Ekrandan okuma rahatlık gibidir, çünkü kitap sayfaları gibi değişmez değildir kontrol sizdedir."* (Ö26). *"Ekrandan okuma gözlüklü arkadaşımın gözlük takması gibidir, çünkü her şeyin farkına varırız."* (Ö28).

İki kişi ekrandan okumayı zor bir süreç olarak açıklamışlardır. *"Ekrandan okuma küçük karıncaları izlemek gibidir, çünkü o karınca şekline benzeyen yazıları takip etmek biraz zordur."* (Ö30).

Değersiz görme ile ilgili metaforlar kategorisinde bir son sınıf öğretmen adayı hariç birinci sınıf öğretmen adayları ekrandan okumayı değersiz görmekte ve yapay, samimiyetsiz, tatsız geldiğini belirterek basılı kitaptan okumayı tercih ettiklerini söylemektedirler. *"Ekrandan okuma hissedilemeyen bilgi gibidir, çünkü ele almadan kitabın kokusunu duymadan okuma eksik okumadır."* (Ö34).

Altı kişi ise, ekrandan okumayı başta gözlere olmak üzere sağlığa zararlı bulduklarından dolayı tercih etmediklerini belirtmişlerdir. *"Ekrandan okuma acı çekmek gibidir, çünkü gözlerimde kuruma rahatsızlığımdan dolayı ekrana baktıkça gözlerim çok ağrıyor."* (Ö48).

Birinci sınıf öğretmen adayları gökyüzü, medya araçları, kitap, zaman, faydalı olarak görme, zor olarak görme, değersiz görme ve sağlık kategorileri altında toplam 36 metafor üretmiştir. Bu metaforlardan altı tanesi hariç diğerleri ekrandan okumayı olumsuz kavramlarla betimlemektedir.

Dördüncü sınıf Türkçe öğretmen adaylarının ekrandan okuma kavramına ilişkin oluşturdukları metaforlar. Son sınıf öğretmen adaylarından dört kişi gökyüzü ile ilgili metaforlar oluşturarak ekranın özelliklerine ve ekrandan okumanın kendilerine yabancı olduğuna değinmişlerdir. *"Ekrandan okuma gökyüzü gibidir, çünkü gökyüzüne bakarken yıldızları görüp onlar ile ilgili düşünce ve anlamlar yükleyebiliriz."* (Ö4).

Öğretmen adayları ekrandan okumayı ekran unsurundan dolayı ışıklı yazıya ve LCD ekrana benzetmişlerdir. *"Ekrandan okuma ışıklı yazı gibidir, çünkü ekran parlak."* (Ö8).

Son sınıf öğretmen adayları zaman ve kitap ile ilgili metafor üretmemişlerdir.

Bir kişi aynı anda çok fazla şey görebildiğimiz için ekrandan okumayı faydalı bulmaktadır. *Ekrandan okuma bir bahçede yapılan yürüyüş gibidir, çünkü bahçede yürüyüş yaparken aynı anda pek çok şeyi görebiliriz. Ekrandan okuma da aynıdır."* (Ö27).

İki kişi ekrandan okumayı zor bir süreç olarak tanımlarken dağ ve kolayı varken zora kaçmak ifadelerini kullanmıştır. *"Ekrandan okuma dağ gibidir, çünkü ekrandaki bilgiler okumaya çalıştığımda çok uzun, bitmek bilmeyecekmiş gibi gelir."* (Ö31). *"Ekrandan okuma kolayı varken zora kaçmak gibidir, çünkü kitaptan aldığımız hazzı ekrandan okuma ile alamayız."* (Ö32).

Ekrandan okumayı dört kişi göze zarar verdiği için ve hatırlamayı zorlaştırdığı için olumsuz olarak algılamaktadır. Bu nedenle ekrandan okuma yorucu bir iş, ölüm, hastalık gibi olumsuz ifadelerle tanımlanmıştır. *"Ekrandan okuma hastalık gibidir, çünkü gözleri bozar."* (Ö52). *"Ekrandan okuma eziyet gibidir, çünkü okuma sonunda tüm günüm baş ağrısı içinde geçer."* (Ö51).

Dördüncü sınıf öğretmen adayları gökyüzü, medya araçları, faydalı olarak görme, zor olarak görme, değersiz görme ve sağlık kategorileri altında toplam 13 metafor üretmiştir. Bu metaforlardan biri hariç diğerleri ekrandan okumayı olumsuz kavramlarla betimlemektedir.

Sonuç ve Tartışma

Araştırmada ilk olarak öğretmen adaylarından ekran okuma kavramına ilişkin metaforlar oluşturmaları istenmiştir. Öğretmen adayları gökyüzü, medya araçları, kitap, zaman, ekrandan okumayı faydalı olarak görme, ekrandan okumayı zor olarak görme, ekrandan okumayı değersiz görme ve sağlık kategorileri altında toplanan 49 metafor oluşturmuştur. Öğretmen adayları bu metaforların açıklamasında ekran unsurunun özelliklerine değinerek açıklamalar yapmalarının yanında kişisel tecrübelerinden hareketle de yorumlar yapmışlardır. 1. sınıf Türkçe öğretmen adayları arasından altı kişi, son sınıf Türkçe öğretmen adayları arasından ise, bir kişi hariç diğerlerinin ekrandan okuma kavramına ilişkin olumsuz tanımlama ve açıklamalarda bulunmaları dikkat çekicidir. Ayrıca zaman ve kitap kategorilerindeki metaforların tamamı birinci sınıf öğretmen adaylarına aittir.

Araştırmanın ikinci kısmında öğretmen adaylarından basılı kitabı ya da ekranı seçmeleri ve seçme nedenlerini açıklamaları istenmiştir. Öğretmen adaylarından sadece dört kişi ekrandan okumayı daha rahat ve dikkat çekici olduğu için tercih ettiklerini söylemiştir. Basılı kitaptan okumayı tercih eden öğretmen adayları ise, basılı kitaptan okumanın daha sağlıklı, daha samimi, daha zevkli olması, hatırlama kolaylığı, dokunarak okumanın daha güzel olması sebeplerini gerekçe olarak göstermiştir.

Araştırmadan elde edilen bulgular konuyla ilgili araştırmaların bulgularıyla örtüşmektedir. Maden (2012) Türkçe öğretmeni adayları ile gerçekleştirdiği çalışmasında öğretmen adaylarının ekrandan okumaya yönelik hem olumlu hem de olumsuz görüşlere sahip olduklarını belirlemiştir. Öğretmen adayları bilgiye kolay ulaşabilme, birden fazla bilgi kaynağına ulaşabilme, ekonomiklik, zamanı etkili kullanma, iletişim yeteneğini geliştirme, önemli bilgileri uzun süreli kaydedebilme, kolay paylaşım yapma, kalıcı öğrenme sağlama, bilimsel-akademik-sosyal gelişimi destekleme, okumaya ilgiyi arttırma, yaşamı kolaylaştırma, haberleşmede kolaylık, eğlenme ve dinlenme, ormanların kâğıt üretiminden zarar görmesi yönleriyle ekrandan okumaya yönelik olumlu fikir belirtmişlerdir. Ayrıca öğretmen adayları bilgiye ulaşma çabasını engellemesi, bilginin tek kaynaktan edinilmesi, sosyal-psikolojik- fizyolojik gelişimi olumsuz etkileme, kitap okuma alışkanlığını olumsuz etkileme, okuma tembelliğine neden olma, okuma zevki ve motivasyonunu azaltma, seçiciliği azaltma, göz sorunlarına neden olma, bilgiye güveni azaltma, yazara ve emeğe saygıyı azaltma, dilin doğru kullanımını olumsuz etkileme, iletişimi olumsuz etkileme yönlerini ise ekrandan okumanın olumsuz özellikleri olarak ifade etmişlerdir.

Dağtaş (2013) tarafından yapılan araştırmada farklı alanlardan 16 öğretmen ile yapılan görüşmeler sonunda öğretmenlerin büyük çoğunluğunun okuma yazma becerilerini basılı sayfadan edinme, kolaylık, kalıcılık, not alabilme, gözlerin ve zihnin daha az yorulması gibi nedenlerle ekrandan okuma yerine basılı materyalden okumayı tercih ettikleri belirlenmiştir. Başaran (2014) araştırmasında dördüncü sınıf öğrencilerinin hikâye edici metinleri ekrandan ziyade basılı materyalden okumayı tercih ettiklerini belirlemiştir. Duran ve Ertuğrul (2012) sınıf öğretmenlerinin elektronik ders kitaplarına yönelik görüşlerini inceledikleri çalışmalarında sınıf öğretmenlerinin büyük çoğunluğunun ders kitaplarının yakın gelecekte elektronik ortama taşınamayacağını düşündüklerini ve bunu istemedikleri sonucuna ulaşmışlardır. Çelik (2015) lise öğrencilerinin e-kitap okuma tutumlarının düşük olduğunu belirlemiştir. Konuyla ilgili bazı araştırmalarda ise farklı sonuçlara ulaşıldığı görülmektedir. Alican ve Saban (2013) ortaokul ve lise öğrencilerinin sosyal medyaya ilişkin tutumlarının olumlu olduğunu belirlemiştir. Chou (2014) araştırmasında öğrencilerin hem ana dillerinde hem de öğrendikleri yabancı dilde e-kitap okumayı tercih ettiklerini belirlemiştir.

Araştırmanın sonuçlarından hareketle şu önerilerde bulunulabilir:

Ekrandan okumanın kullanım alanları hızla artmaktadır. Bu nedenle öncelikle öğretmenlerin bu alanda gerekli yeterliklere sahip olabilmeleri adına hizmet içi eğitimlerin düzenlenmesi faydalı olacaktır.

Öğretmen adaylarının da bu alanda gerekli donanıma sahip olabilmeleri amacıyla alan farkı gözetmeksizin bu konuyla ilgili derslerin verilmesi faydalı olacaktır.

Öğrencilerin ekrandan okumadaki eksikliklerinin belirlenmesi ve programlarda gereken düzenlemelerin yapılmasının ekrandan okumadaki başarıya ve ekrandan okumaya yönelik yaklaşıma olumlu katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Kaynakça

- Alican, C. ve Saban, A. (2013). Ortaokul ve lisede öğrenim gören öğrencilerin sosyal medya kullanımına ilişkin tutumları: Ürgüp örneği. *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 35, 1-14.
- Alshaali, S. ve Varshney, U. (2005). On the usability of mobile commerce. *International Journal of Mobile Communications*, 3(1), 29-37.
- Arslan, M.M. ve Bayrakçı, M. (2006). Metaforik düşünme ve öğrenme yaklaşımının eğitim-öğretim açısından incelenmesi. *Milli Eğitim*, 171, 100-108.
- Bamford, A. (2003). *The visual literacy white paper*. Erişim Tarihi: 13.03.2018, <https://www.aperture.org/wp-content/uploads/2013/05/visual-literacy-wp.pdf>
- Başaran, M. (2014). 4. sınıf seviyesinde ekrandan ve kâğıttan okumanın okuduğunu anlama, okuma hızı ve metne karşı geliştirilen tutum üzerindeki etkisi. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(2), 248-268.
- Belmore, S. (1985). Reading computer-presented text. *Bulletin of the Psychonomic Society*, 23(1), 12-14.
- Chou, I.C. (2014). Investigating EFL students' e-Book reading attitudes in first and second language. *US-China Foreign Language*, 12(1), 64-74.
- Çelik, T. (2015). Öğrencilerin e-kitap okuma tutumlarının incelenmesi. *Turkish Studies*, 10(3), 271-284.
- Dağtaş, A. (2013). Öğretmenlerin basılı sayfa ve ekrandan okuma tercihleri ile eğitimde elektronik metin kullanımına yönelik görüşleri. *Turkish Studies*, 8(3), 137-161.
- Duran, E. ve Alevli, O. (2014). Ekrandan okumanın sekizinci sınıf öğrencilerinde anlamaya etkisi. *Okuma ve Yazma Eğitimi Araştırmaları*, 2(1), 1-11.
- Duran, E. ve Ertuğrul, B. (2012). İlköğretim sınıf öğretmenlerinin elektronik ders kitaplarına yönelik görüşleri. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 10(2), 347-365.
- Ercan, A.N. ve Ateş, M. (2015). Ekrandan okuma ile kâğıttan okumanın anlama düzeyi açısından karşılaştırılması. *Turkish Studies*, 10(7), 395-406.
- Erdem, İ.S. ve Özen, M. (2014). Metinleri ekrandan okumanın anlam kurma üzerine etkisi. *JASS*, 24, 319-350.

- Güneş, F. (2010). Öğrencilerde ekran okuma ve ekranik düşünme. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* , 7(14), 1-21.
- Güneş, F. (2013). *Türkçe öğretimi yaklaşımlar ve modeller*. Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Lemken, B. (1999). E-Book the missing link between paper and screen. Erişim Tarihi: 13.03.2018, <http://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.46.5481&rep=rep1&type=pdf>
- Maden, S. (2012). Ekran okuma türleri ve Türkçe öğretmeni adaylarının ekran okumaya yönelik görüşleri. *Dil ve Edebiyat Eğitimi Dergisi*, 1(3), 1-16.
- Mangen, A., Walgermo, B. ve Brønnick, K. (2013). Reading linear texts on paper versus computer screen: effects on reading comprehension. *International Journal of Educational Research*, 58, 61-68.
- MEB (2012). Ortaokul ve imam hatip ortaokulu okuma becerileri dersi öğretim programı. Ankara: MEB.
- Nichols, M. (2016). Reading and studying on the screen: an overview of literature towards good learning design practice. *Journal of Open, Flexible and Distance Learning*, 20(1), 33-43.
- Rakes, G. C. (1999). Teaching visual literacy in a multimedia age. *TechTrends* , 43(4), 14-18.
- Saban, A. (2008). İlköğretim I. kademe öğretmen ve öğrencilerinin bilgi kavramına ilişkin sahip oldukları zihinsel imgeler. *İlköğretim Online*, 7(2), 421-455.
- Schoeller, B. (2005). The effects of reading goals on learning in a computer mediated environments. *Journal of Issues in Infirning Science and Infirmination Technology*, 2, 405-422.
- Sun, S.Y., Shieh, C.J. ve Huang, K.P. (2013). A research on comprehension differences between print and screen reading. *SAJEMS*, Special Issue 16, 87-101.
- Susar Kırmızı, F. (2017). Ekrandan okumaya yönelik tutum ölçeğinin (EKYÖTÖ) geliştirilmesi: geçerlilik ve güvenilirlik çalışması. *IJLET*, 5(1), 286-301.
- Tuncer, M. ve Bahadır, F. (2014). Effect of screen reading and reading from printed out material on student success and permanency in introduction to computer lesson. *TOJET*, 13(3), 40-49.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2013). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Extended Abstract

Reading on screen has different characteristics than reading from printed material. Nowadays, it is expected that the individual reach the information in the fastest way. This situation makes it necessary to be able to read on screen. Skills of screen reading are not inherited skills that individuals acquire from birth, and require training as in every skill. Teachers should be able to train and guide students for screen reading. To this respect, it is important for the teacher primarily to understand the concept of reading on screen and to be able to read on screen efficiently. It is the first step to determine what the teacher candidates consider about the concept of reading from

screen so that teachers can learn to read and teach on screen. Therefore, the aim of this research is "to determine which metaphors the Turkish teacher candidates use to explain the perceptions of reading on screen".

Methodology

The methodology of this research is defined as phenomenology. Data were collected using metaphors in the study. During the data collection phase, the students were asked to fill out the required forms from the students. The initial step of the form was to create the instructions. In this section, it is stated that the information obtained will be hidden by specifying the purpose of the study. In the second section, demographic information about the students is included. The students were asked to write their classes and genders in this section. It is stated that students must fill in their personal information in full. In the third section, the students were asked to fill in the expression "Reading on screen is like .... because ..." by analogy. In the last section, the students were asked to complete the blank with appropriate expressions "I prefer to read a printed book because..." and "I prefer to read from screen because...". The study group consists of 59 first year and fourth year pre-service teachers in Turkish Language Teaching Department of Sakarya University in 2015-2016 academic year. The study group was identified using sampling methods that are easily accessible from purposeful sampling methods. Opinions were obtained from two field experts while the research questions were initially prepared. The researcher monitored the process by carrying out the applications him/herself. However, during the collection of data using metaphors and the collection of the forms, the researcher checked the answers. Thus, participant confirmation was provided. While the categorization was being performed during the research,,,,, two field experts were also asked for their opinions

The categories in which differences of views existed were discussed and the final decision was made. As a result of the evaluation of collected data, metaphors grouped under the categories of sky, media tools, books, time, considering screen reading as useful, finding screen reading difficult, finding reading on screen unworthy and health categories were obtained. There are no metaphors that cannot be included in any group during the evaluation.

Results

Metaphors that the teacher candidates produce under the category of sky are floating stars, watching the sky without clouds, watching the sky, sky, planets, and coming out on the moon. When the created metaphors are examined, it is seen that the teacher candidates first make explanations about the physical elements of the screen. The icons or letters on the screen appear to be remarkable.

When metaphors related to media tools are examined, it is seen that the pre-service teachers like to screen reading in spite of various harms of reading on screen. A pre-service teacher likes screen reading because of components of a screen such as colours, sounds etc.. On the other hand, a teacher has made a more positive evaluation than the others and stated that reading on screen is part of our life.

Reading on screen in the metaphors of the book is explained by reading the book three times. In the other three metaphors, screen reading is defined with negative expressions. Teacher candidates seem to have made comments primarily from their own experiences of reading on screen. Also, as in the other categories, some pre-service teachers have made statements about screen characteristics.

When the metaphors related to time are examined, it is determined in this category that for all of the teacher candidates screen reading is almost an idle job because they have difficulty in understanding while reading from screen.

In the metaphor for viewing reading on screen as useful, three prospective teachers find the concept of screen reading, which is generally considered to be negative, a useful effort. The pre-service teachers consider reading on screen as beneficial since it is possible to see many elements at the same time on screen.

The pre-service teachers finding screen reading difficult explain the metaphors as the difficulty of following a text onscreen. They associate screen reading with a mountain and tiny ants.

While three teacher candidates have made negative evaluation on the screen reading, one has made a comment that it is more enjoyable than reading on paper. Teacher candidates considering screen reading as unworthy have associated it with the phrases like negative, artificial, unpleasant, captivity in their metaphors. The ones associating screen reading with captivity have explained it is difficult to read on screen. Whereas three teacher candidates have associated screen reading with playing games, it is stated in the metaphors under the category of health that screen reading is harmful to health due to eye fatigue and difficulty in understanding.

In the second stage of the research, most of the teacher candidates stated that they preferred to read the printed book. Their reasons to prefer reading the printed version are classified under the categories of touching, sincerity, more pleasure, health and ease of recall. Teacher candidates have elaborated on the necessity of touching the land first when they formulate the explanations in this section. Ten teacher candidates prefer reading a book primarily based on the smell of a book. The teacher candidates have explained that they prefer to read from the printed material, which is more

concrete, since they can touch the book, smell it and take notes in it while reading. Twelve teacher candidates find reading from printed source more sincere than screen reading. Teacher candidates prefer reading from printed material because of the reasons such as touching the printed material, being able to understand more easily and being able to focus with ease. Some of the teacher candidates, on the other hand, prefer reading on paper due to health issues. Fourteen teacher candidates do not prefer screen reading because they see it harmful to their health. For a group of pre-service teachers, recall is more important to read the book. Only four teacher candidates have stated that they prefer reading on screen because it is, more colourful, less boring and more attractive.

Conclusion

In the research, it was first required to create metaphors related to the concept of screen reading from prospective teachers. Teacher candidates created 49 metaphors gathered under the categories of sky, media tools, books, time, considering the screen reading as useful, finding the screen reading as difficult, finding reading on screen unworthy, and health categories. Teacher candidates have evaluated the characteristics of components of screen reading, explaining these metaphors as well as making comment on their personal experience. Only six persons from the first year have made such an explanation. It is also remarkable that the persons other than one person have made negative descriptions and explanations related to the concept of reading on screen. In addition, all the metaphors in “time” and “book” categories belong to the first-year teacher candidates.

In the second stage of the research, the teacher candidates were asked to select reading on paper or screen and explain their reasons for their preference. Only four of the teacher candidates said that they prefer to read on screen because it is more comfortable and remarkable. The teacher candidates who prefer to read a printed book have indicated that reading a printed book is healthier, more intimate, more enjoyable, easier to remember, and easier to read by touching.